

Рівненський державний гуманітарний університет
Наукова бібліотека
Кафедра бібліотекознавства і бібліографії

***Бібліотека вищого
навчального закладу в
контексті сучасності***

(Збірник матеріалів
науково-практичної конференції
28 серпня 2008р)

Рівне 2008р.

УДК 027.7
ББК 78.34(4Укр)
Б 59

Бібліотека вищого навчального закладу в контексті сучасності:
збірник матеріалів науково-практичної конференції, 28 серпня 2008 р. /
ред. С.Н.Грипич, Г.П.Семенюк. – Рівне: РДГУ, 2008. – 62с.

Відповідальний за випуск:

Грипич С.Н. –
директор наукової бібліотеки
РДГУ

Комп'ютерна верстка:

Дзінько В.О. –
інженер-програміст

Рецензенти:

Ясьмо В.Д. –
кандидат педагогічних наук,
професор РДГУ

Ярошук В.П. –
директор Рівненської
державної обласної наукової
бібліотеки, кандидат
історичних наук

Збірник складений на основі матеріалів наукової конференції, проведеної науковою бібліотекою за участю кафедри бібліотекознавства і бібліографії РДГУ. До нього увійшли тексти доповідей, у яких детально розглядається діяльність університетської бібліотеки в контексті сучасності та перспектив її подальшого розвитку.

Затверджено науково-методичною радою бібліотеки РДГУ
Протокол № 8 від 18 вересня 2008р.

Рекомендовано до друку науково-методичною радою РДГУ
Протокол №2 від 12 листопада 2008р.

©Наукова бібліотека РДГУ
Рівне, вул. Остафова, 31

разові бібліографічні та фактографічні запити та відповіді на них. Такий облік дає можливість аналізувати проведену роботу, виявляти недоліки і планувати роботу на наступний рік. Майже у всіх випадках запити читачів задовольняються. Запит може бути незадоволений лише в тому випадку, коли працівнику не зрозумілий зміст запиту і сам користувач не може точно його сформулювати.

Таким чином, можна сказати, що на сьогоднішній день ДПА бібліотеки є важливою складовою якісного інформаційного забезпечення навчального та наукового процесів РДГУ, а бібліотека є потужним навчальним, науковим та інформаційним центром, завданням якого є сприяння науковій та навчальній діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Моргенштерн И. Г. Справочно-библиографический аппарат библиотеки // Советская библиография — 1982. — № 2. — С.22-32.
2. Справочник библиографа / науч. ред. А. Н. Ванеев, В. А. Минкина. — 2-е изд., перераб. и доп. — СПб. : Профессия, 2003. — 560 с.

УДК 025.3:004

Н.Б.КОЛОМІЄЦЬ

*Зав. відділом наукової обробки
документів наукової
бібліотеки Рівненського
державного гуманітарного
університету*

КАТАЛОГІЗАЦІЯ В УМОВАХ ЗАСТОСУВАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Резюме. В статті аналізується робота по створенню електронного каталогу бібліотеки РДГУ, його стан і перспективи.

Ключові слова: комп'ютерні технології, електронний каталог, редагування, ключові слова, предметні рубрики.

Якість освіти, її доступність, відповідність потребам конкретної особистості, вирішальною мірою визначають стан сучасного суспільства.

Бібліотека стає складовою підсистемою інформаційного забезпечення навчання - саме вона об'єднує джерела знань, інформацію та документи, а також засоби і методи доступу до них.

Одним із самих вагомих засобів доступу до інформації є сучасні електронні каталоги. Вони забезпечують повноту, точність і оперативність надання інформації. В зв'язку з впровадженням комп'ютерних технологій в практику роботи бібліотеки РДГУ, відділ наукової обробки документів в 2002 році приступив до створення електронного каталогу (ЕК), що включає 2 етапи: внесення бібліографічних записів на нові надходження і ретроспективну конверсію. Програма „УФД/Бібліотека” наближена за своїми потенційними можливостями до практики бібліотек. Електронна форма не вимагає ведення 3 каталогів (абеткового, систематичного, предметного) і картотеки статей, бо пошук документів багатоаспектний, передбачений за будь-якою ознакою, введеною в електронну пам'ять.

Якість інформації, внесеної до ЕК, і тієї, що вноситься щоденно, є для бібліотеки одним з актуальних завдань. ЕК, як і всі бібліотечні каталоги, потребує постійного удосконалення і редагування. Тому в цьому плані проводиться робота за такими напрямками:

- постійне поточне редагування ЕК, як основний критерій контролю якості створюваної бази даних (БД).
- планове вибіркове редагування ЕК.

Кожного року, починаючи з часу створення ЕК, база даних поповнюється, в середньому, на 15000 одиниць назв.

Специфічність машиночитаної інформації передбачає інший підхід до редагування ЕК, ніж до традиційних каталогів. Процес редагування ЕК можна визначити як комплекс операцій, спрямованих на підвищення якості інформації, представленої в БД.

Робота складається з таких етапів:

а) введення нових бібліографічних записів (БЗ) з використанням найновіших словників;

б) поточне редагування БЗ;

в) поточне і планове редагування довідково-пошукового апарату (ДПА): пошукових таблиць (тобто: словників ключових слів, індексів ББК, ДК, персоналій та ін.).

На всіх етапах редагування здійснюється з метою виявлення та виправлення помилок: бібліографічних, граматичних, змістових. Враховуються також розділові знаки та пробіли.

Поточне редагування необхідне для виявлення помилок на різних етапах введення БЗ. Проводиться первісне поточне редагування

кожного документа після його введення в базу даних ЕК. Цей процес закріплений за найбільш професійно досвідченими працівниками відділу наукової обробки документів. Під час поточного редагування визначається відповідність внесених у БД електронного каталогу записів чинним стандартам і правилам складання бібліографічного опису (БО), також наявність у записі всіх елементів БО, що мають бути введені в ЕК, включаючи елементи, внесені попередніми структурними підрозділами (автор, назва, місце видання, інвентарні номери тощо). Найбільшу проблему при поточному редагуванні представляють змістові помилки та неточності, неправильне введення даних. Тому здійснюється звірка БЗ у БД ЕК з першоджерелом – самим документом *de visu*. Основну частину помилок складають: пропущені елементи опису (видавництво, вихідні дані), бібліографічні помилки, пов'язані з порушенням правил БО, граматичні помилки, змістові (помилки в термінології), неправильна пунктуація.

Основним елементом у редагуванні ЕК є редагування його довідково-пошукового апарату (ДПА), що являє собою систему електронних словників створюваних різними способами під час введення інформації. Існує постійна необхідність редагування словників авторів (персоналій), ключових слів, назв видавництв, серій та ін., щоб домогтися уніфікації їх представлення в БД електронного каталогу (цей процес є плановим).

Замість створюваних бібліотеками словників ключових слів, великі бібліотеки працюють над створенням словників предметних рубрик. Ключові слова - слова природної, загальноживаної мови, їм характерна багатозначність (синонімія). Створювати словники предметних рубрик важко. Досвід великих бібліотек доводить, що при використанні предметних рубрик достатньо розповсюджені помилки: змістові, використання маловживаних термінів, синонімів, невірна побудова рубрик, введення понять в однині і множині тощо.

Якщо бібліографічний опис стандартизовано, то предметна сфера існує в повній невизначеності. Використання ключових слів дає неконтрольований список слів, що, на жаль, є реальною практикою бібліотек України.

Вже зараз постає питання систематизації та уніфікації накопичених слів шляхом предметизації. Але в світі на даний час існує тільки один контрольований список предметних рубрик (це рубрики Бібліотеки Конгресу США). В Україні ведеться робота, спрямована на створення такого контрольованого списку предметних рубрик (цим займаються учасники корпоративної каталогізації: Публічна бібліотека ім. Л.Українки, Наукова бібліотека Національного університету

„Києво-Могилянська академія” і Науково-технічна бібліотека НТУУ „Київський політехнічний інститут”).

Комплекс предметних рубрик з усіма підрубриками дав би змогу розглянути всі можливі аспекти предмету. Це суттєво полегшило б пошук інформації (створило б повний пошуковий образ документа, розкриваючи всі параметри, за якими відбувається пошук релевантного документа). Уніфікація мови предметних рубрик дуже трудомісткий і складний процес, він передбачає гармонізацію методики предметизації і створення авторитетних предметних записів та авторитетних предметних записів на осіб. Стандартний для бібліотек всієї країни список предметних рубрик повинен бути в книжковій формі і постійно оновлюватися.

Практика використання ЕК читачами багатьох бібліотек свідчить, що користувачі не знають правил скорочень слів (що і не є для них обов'язковим), тому деякі бібліотеки прийняли методичні рішення: не скорочувати назви серій, видавництва (по цьому шляху пішла і наша бібліотека).

Бібліотеки України на сучасному етапі різними шляхами вирішують процес каталогізації. Постало питання – поєднати електронний і картковий каталоги чи повністю відмовитись від традиційних інформаційно-пошукових систем (ІПС).

Одні бібліотеки здійснюють ретроконверсію карткових каталогів методом сканування карток чи вводом із клавіатури і роблять консервацію карткових каталогів.

Ряд бібліотек, і наша в тому числі, вибрали інший шлях каталогізації. Всі нові надходження вносяться в БД ЕК і паралельно продовжується ведення традиційних карткових каталогів (картки роздруковуються на принтері). Паралельно відділ наукової обробки документів займається ретроспективною конверсією карткових каталогів, заносючи інформацію, що міститься в документах з 1995 року видання. Робота ведеться *de visu*, що покращує якість внесеної інформації, даючи можливість використати не тільки ті ключові слова, що лежать на поверхні (назва документа), але й глибоко розкрити зміст цих документів.

При розстановці карток в традиційному картковому каталозі помилки в індексі стають помітними, їх легко виправити (що неможливо побачити в ЕК). Орфографічні помилки легше виявити на друкованих картках, бо вони не дадуть змоги знайти потрібне видання в БД ЕК. При обслуговуванні користувачів традиційні карткові каталоги, поки що ширше розкривають тематичні запити, але ЕК краще дає відповіді на нові, складні запити. Досвід підтверджує, що відмова

від традиційних карткових ПС не є виправданою. Лише в комплексі електронні та карткові каталоги взаємодоповнюють один одного, сприяють якісному довідково-бібліографічному обслуговуванню користувачів бібліотеки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонов С.Г. О мастерстве редактирования / С.Г.Антонов // Мир библиогр. - 2004. - №5. - С.31-38.
2. Оністрат Н. Електронні та карткові інформаційно-пошукові системи бібліотеки: питання взаємодії / Н.Оністрат // Бібл. форум України. - 2007. - №2. - С.14-16.
3. Поліщук О. Редагування електронних каталогів – новий напрям підвищення якості інформаційного обслуговування користувачів бібліотек / О.Поліщук // Бібл. форум України. - 2006. - №4.- С.27-30.
4. Скоробогатов В.М. Каталоги карточный и электронный: общее и особенное: диалог профессионалов / В.М.Скоробогатов, Э.Р.Сукиасян // Науч. и техн. б-ки. - 2005. - №12. - С.15-24.
5. Стерехова З. Пошуковий образ документа для електронного каталогу: ключове слово чи предметна рубрика? / З.Стерехова // Бібл. форум України. – 2007. - №1. - С.11-12.
6. Сукиасян Э.Р. Система каталогов и динамика развития современной библиотеки / Э.Р.Сукиасян // Науч. и техн. б-ки.- 2006. - №4. - С.18-33.

УДК: 027:004+027.24(477)

Н.В.МАРЧУК

*головний бібліограф наукової
бібліотеки Рівненського
державного гуманітарного
університету*

ЕЛЕКТРОННІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ РДГУ: ДОСВІД РОБОТИ

***Резюме.** В статті розглядається досвід роботи довідково-інформаційного відділу по впровадженню електронних інформаційних технологій.*

***Ключові слова:** інформаційні технології, автоматизація бібліотечних процесів.*